

Kulturmötesgruppen

Problem och möjligheter - en intern diskussion 1997 - 2003

Kulturmötesgruppens summerade erfarenheter under perioden 1997-2003 utvecklades i en intern diskussion kring museernas arbete med kulturmötesfrågorna i åtta punkter fördelade över problem och möjligheter. Listan skulle kunna kompletteras och revideras men tills vidare låter vi punkterna stå kvar eftersom flera aspekter fortfarande äger stor giltighet.

Problem

1. Etnocentriska beskrivningar

"Hur ser basutställningarna ut?" I vår alltmer mångkulturellt präglade samtid ökar nödvändigheten att se över de traditionella kulturhistoriska klassifikationerna med vilka man skapat en nationell svensk historia kring kulturarvet. Denna klassificering har gjort det möjligt för olika aktörer att lägga tillräta historien i nationella, regionala och lokala berättelser samt knyta dem samman till en historisk tolkningsram av Sverige. Dagens museer står inför en situation där en inarbetad berättelse om det svenska kulturarvet har att möta en museipublik som blir alltmer sammansatt. Klarar vi ej av att möta de nya kraven riskerar vi att marginaliseras i samhällsdiskussionen.

2. Omedveten maktposition

Museerna har en nyckelposition när det gäller att skapa bilder av det förflutna. Denna position ger museerna en betydande makt att definiera och producera de historiska bilder som ligger till grund för vår självsyn och därmed för formeringen av kulturella identiteter. Denna makt kan tyckas vara av symboliskt slag, men är icke desto mindre att betrakta som reell. De kategoriseringar som museer stått för har blivit problematiska inom vissa områden, vilket är viktigt att klargöra inåt och utåt. Museet lagrar inte bara föremål utan även värderingar. I Kulturmötesgruppen har diskussioner förts om hur museernas uppdrag och ändamål (formulerade i varje museums stadgar) fungerar i mötet med en ökad social och kulturell mångfald.

3. Bristande samtidsdokumentation

Det finns en oroväckande trend på museerna som handlar om att anslagen för dokumentation dras ned till förmån för program som förbättrar besöksstatistiken. Detta kommer att leda till en brist på bilder och källmaterial för framtida beskrivningar om den brytningstid vi lever i. Det mångkulturella Sverige är en realitet som vi måste försöka förstå vad det betyder. Ett långsiktigt nötande och gnetande är nödvändigt där många mindre projekt kan bidra till skapandet av intressant material.

4. Svårigheten att ställa ut idéer

Det kan vara svårt att ställa ut idéer som har bäring på kulturmöten och kulturdialog. En väg för att komma vidare är att museerna vidgar sin kompetens med en fördjupad dialog med besökare och målgrupper. Men det handlar också om att ta del av relevant forskning och skapa kontaktytor med forskare som har erfarenhet av IMER-relaterad forskning för textgranskning och val av perspektiv. Det kan också handla om att ge stöd åt museipersonal i frågor som rör kulturmöten, identitetsprocesser och migration som fenomen.

Möjligheter

1. Den svenska kulturen – vad rymmer den?

Museerna har ett källmaterial som gör det möjligt att teckna bilder och berättelser om det sammansatta svenska kulturarvet. Det som beskrivs som hörande till den svenska kulturhistorien är skapat och konstruerat i olika politiska och historiska kontexter. Den svenska historien präglas i stor utsträckning av kontakter med en större omvärld bortom dagens geografiska gränser. En del har säkert kritiska invändningar mot det pedagogiskt meningsfulla i att lyfta fram de insatser som exempelvis tyska

bergsmän eller valloner gjort i det förgångna. Men eftersom varje kultur bygger på det förflutna är det en poäng att klargöra hur själva grunden för kulturarvet präglats av dialog och mångfald. Det skulle kunna vara ett sätt för museipersonal att medvetet ta ställning till kulturarvet och undersöka de normer för svenskhet som rått och jämföra dessa med det nyskapande som sker i dag. Hur den mångfald som tagit plats i Sverige hanteras av individer och institutioner i vardagen är en övergripande fråga som är en möjlig utgångspunkt.

2. Rum i stället för grupper

Museer behöver inte alltid ta fasta på individer eller grupper när de skildrar historien. Det går mycket väl att beskriva händelser, skeenden, processer och rum i stället för grupper med den påföljande risken att låsa in folk i begreppsboxar, dvs. göra dem till främlingar för varandra. Museerna kontrasterar normalitet (svenskhet) och avvikelse (främlingskap) i en tid då det råder en ökad etnostress i samhället. En stress som tycks öka i takt med en tilltagande mångfald. I vissa sammanhang kan det därför vara en poäng att beskriva hur etnicitet fungerar. Om museet väljer en plats är det viktigt att klargöra varför man valt just denna plats och inte en annan. Genom att välja en plats går det att fånga olika sorters människor och se dess position och hur de relaterar sig till platsen.

3. Integrera utan att osynliggöra

Museerna kan skildra Sverige, istället för svenskarna. Den samtidsdokumentation som sker vid museerna innebär att de kulturskapande processer som ständigt pågår i det mångkulturella Sverige förvaras och tillgängliggörs i museernas arkiv. De kan på så sätt komma till användning genom olika förmedlingsformer och bli till utställningar, program och publikationer. Museerna kan teckna bilder som mera tar fasta på vardagslivet och mindre söker besvara problemställningar som slentrianmässigt knyts till invandrarskapet. Svårigheten ligger här främst i att undvika exotisering när människor och företeelser ska integreras i historien. Det gäller att peka ut för att integrera inte för att exotisera (som kan urarta till demonisering), och det handlar om att integrera utan att osynliggöra mångfalden.

4. Hur identiteter skapas

Strävan efter att lära människor att förstå oss själva som kulturvarer kan kännetecknas av kulturhistoriska museer. Invandrare, svensk – hur ser de alternativa identiteterna ut? En viktig uppgift är att visa hur identiteter byggs, förändras och nyskapas i olika kontexter med olika möjligheter och begränsningar. Mehmet kan inte bli svensk, då skulle alla garva fast han är född i Stockholm. Varför är det så? Skildra hur etnicitet verkar – när grupp blir viktigt för individen. Vidare är det av intresse av att se när och hur etnicitet kommuniceras och av vem eller vilka. I vilket sammanhang? På vilka arenor? Är det kvinnorna? Medelklassen? De unga?

Dokumentation, insamling och programverksamhet om kulturmöten och kulturella identiteter bör alltid ske inom ramen för ett perspektiv som sätter in frågeställningen i större kulturhistoriska skeenden och sammanhang och som också är kopplade till andra företeelser som boende, arbete och konsumtion. Men som också betraktar andra maktfaktorer som klass, genus och generation.